

ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RIYATIDA MINIMALIZM VA BADIY
IFODA VOSITALARI

Adhamova Mohlaroy Nodirbek qizi

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari 3-Ingliz tili filologiyasi fakulteti talabasi

Toshkent, O'zbekiston

mohlaroyadhamova29@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu ilmiy maqolada o'zbek adabiy muhitida alohida o'rin tutgan shoir Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizm hodisasi va badiiy ifoda vositalarining funksional xususiyatlari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida shoirning turli yillarda yaratilgan she'rlari asosida, metafora va sokinlik poetikasi kabi unsurlar ko'rib chiqildi. Minimalizm Faynberg ijodida estetik soddalik emas, balki yuqori semantik zichlik va falsafiy mushohada vositasi sifatida namoyon bo'lishi asoslab beriladi. Maqolada shoirning qisqa va lo'nda misralari orqali chuqur mazmun, ichki dramatism va shahar lirikasiga xos ruhiy holatlar ifodalanishi ilmiy dalillar asosida ochib beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy poetika va uslubshunoslik doirasida Faynberg ijodini qayta baholash imkonini beradi.*

Kalit so'zlar: *Aleksandr Faynberg, minimalizm, poetika, badiiy ifoda vositalari, , sintaktik, shahar lirika.*

Abstract. *This article offers a scholarly analysis of minimalism and the functional role of expressive devices in the poetry of Alexander Feinberg, a poet who occupies a distinctive position in Uzbek literary culture. Drawing on poems written in different periods, the study examines lexical economy, syntactic compression, is, parataxis, metaphor, and the poetics of silence. Minimalism in Feinberg's poetry is interpreted not as aesthetic simplicity but as a strategy of achieving semantic density and philosophical depth. The analysis demonstrates how concise and laconic poetic lines convey complex inner states, subtle dramatism, and features of urban lyricism. The findings contribute to contemporary poetic and stylistic studies by offering a renewed interpretation of Faynberg's poetic method.*

Keywords: *Alexander Feinberg, minimalism, poetics, expressive devices, lexical economy, syntactic is, urban lyricism.*

Аннотация. *В статье проводится научный анализ минимализма и функциональных особенностей художественно-выразительных средств в поэзии Александра Файнберга, занимающего особое место в литературной среде Узбекистана. На материале стихотворений разных периодов рассматриваются лексическая экономия, синтаксическая сжатость, эллипсис, паратаксис, метафора и поэтика тишины. Минимализм в поэзии Файнберга интерпретируется не как упрощение формы, а как способ достижения высокой семантической плотности и философской глубины. Доказывается, что краткие и лаконичные строки поэта передают сложные духовные состояния, внутренний драматизм и особенности*

городской лирики. Полученные результаты расширяют представления о поэтике Файнберга в контексте современной литературной теории.

Ключевые слова: *Александр Файнберг, минимализм, поэтика, художественные средства, лексическая экономия, синтаксический эллипсис, городская лирика.*

KIRISH

Zamonaviy adabiyotda minimalizm hodisasi estetik yoʻnalish sifatida XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab faol rivojlandi. Ushbu yoʻnalish badiiy tasvimi haddan tashqari bezashdan voz kechib, soʻzning ichki energiyasi va semantik imkoniyatlariga tayanishni nazarda tutadi. Minimalistik poetikada har bir soʻz, pauza va sukut alohida maʼno yukiga ega boʻlib, oʻquvchini faol talqin jarayoniga chorlaydi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, Aleksandr Faynberg sheʼriyati minimalizm estetikasi bilan uygʻunlashgan holda shakllangan ijodiy hodisa sifatida eʼtiborni tortadi.

Aleksandr Faynberg oʻzbek adabiy makonida shahar lirikasining oʻziga xos vakili boʻlib, uning sheʼrlarida kundalik hayot manzaralari, ichki kechinmalar va falsafiy mushohadalar va loʻnda shaklda ifodalanadi. Shoir keng tasvirlardan koʻra, qisqa misralar orqali chuqur ruhiy holatlarni ochib berishga intiladi. Uning poetik dunyosida sukut, jimlik va oddiy soʻzlar orqali aytilgan fikrlar oʻquvchi ongida keng assotsiativ maydon hosil qiladi. Bugungi adabiyotshunoslikda Faynberg ijodi koʻproq shahar poetikasi, xotira va identitet masalalari doirasida oʻrganilgan boʻlsa-da, uning sheʼriyatidagi minimalizm va badiiy ifoda vositalarining tizimli tahlili yetarli darajada amalga oshirilmagan. Shu bois ushbu maqolada shoir poeziyasida minimalizm qanday lingvopoetik mexanizmlar orqali yuzaga chiqishi, ularning mazmun va estetik taʼsirni shakllantirishdagi roli ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Maqolaning maqsadi Aleksandr Faynberg sheʼriyatida minimalizmning leksik, sintaktik va semantik xususiyatlarini aniqlash hamda badiiy ifoda vositalarining funksional ahamiyatini ochib berishdir. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: birinchidan, minimalizmning asosiy koʻrinishlarini aniqlash; ikkinchidan, ushbu koʻrinishlarning sheʼr mazmuniga taʼsirini tahlil qilish; uchinchidan, Faynberg poetikasini zamonaviy adabiy nazariya nuqtai nazaridan baholash.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adabiy tadqiqotlarda minimalizm masalalari lingvopoetika va badiiy nazariyada keng muhokama qilingan. Roman Jakobsonning poeticsga oid qarashlari va leksik funksiyalar tahlili minimalistik tahlillarga nazariy asos beradi. Shuningdek, stilistika va uslubshunoslik adabiyotida leksik va sintaktik iqtisodiylikning semantik oqibatlari yoritilgan (Leech & Short, 2007).

Faynberg ijodiga bagʻishlangan tadqiqotlar Oʻzbekiston adabiy kritikasi maydonida mavjud boʻlib, ularning koʻpi shahar motive, xotira va til masalalariga urgʻu beradi. Biroq, minimalizmni lingvistik-uslubiy tahlil nuqtai nazaridan sistematik oʻrganish kam uchraydi — aynan shu boʻshliq ushbu maqolada toʻldiriladi.

Tadqiqot materiali: Aleksandr Faynbergdan tanlab olingan 12 ta she'r (turli yillardan, shaxsiy to'plam va nashrlar asosida).

Tahlil usullari:

- Stilistik matn tahlili (lexical, syntactic, phonetic levels).
- Kvalitativ kontent-tahlili: metafora, ritm va tovush strukturasi elementlari hisobga olindi.
- Kontrastiv misollar orqali minimalizm va an'anaviy poetika usullarining o'zaro farqlari ko'rsatildi.

Ma'lumot yig'ish va tanlash mezonlari:

- She'rlarning mavzuvi va shakli (shahar lirika, xotira, ijtimoiy motivlar).
- Uzunlik jihatidan she'rlar va qisqargan strofik tuzilishga ega namunalar ustavor bo'ldi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tahlil natijalari Aleksandr Faynberg she'riyatida badiiy ifoda vositalarining soddaligi va mazmuniy zichligi ustuvor ekanini ko'rsatdi.

Birinchidan, shoir she'rlarida so'z tanlovi cheklangan va ongli tarzda amalga oshirilgan. Kundalik nutqda faol ishlatiladigan, o'quvchiga tanish bo'lgan so'zlar orqali murakkab ruhiy holatlar ifodalanadi. Natijada matn tashqi jihatdan sodda ko'rinsa-da, mazmunan chuqur va ko'p qatlamli bo'lib chiqadi. Ikkinchidan, gap tuzilishining soddaligi diqqatga sazovordir. Murakkab sintaktik konstruksiyalar o'rniga qisqa va lo'nda gaplar qo'llanadi. Bu usul fikrning aniqligini ta'minlab, o'quvchini mazmunga e'tibor qaratishga undaydi. Uchinchidan, badiiy obrazlar son jihatidan ko'p emas, biroq mazmunan kuchlidir. Shoir birgina obraz yoki holat orqali keng falsafiy xulosalarni ifodalashga erishadi. Tasvir vositalarining bunday tejimli qo'llanilishi she'rning umumiy ta'sirchanligini oshiradi. To'rtinchidan, matnda jimlik va to'xtalishlar orqali ichki kechinmalar beriladi. Bu holat o'quvchiga qahramon ruhiy holatini chuqurroq his qilish imkonini yaratadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Faynberg she'riyatida soddalik shakliy belgigina emas, balki badiiy mazmunni kuchaytirishga xizmat qiluvchi muhim vosita hisoblanadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Aleksandr Faynberg she'riyatidagi badiiy ifodaning soddalashgan shakli tasodifiy emas, balki ongli estetik tanlov ekanini ko'rsatadi. Shoir murakkab va ko'p qatlamli tasvirlardan ataylab voz kechib, diqqat markazini insonning ichki kechinmalari, ruhiy holati va hayotga munosabatiga qaratadi. Bunday yondashuv Faynberg ijodini tashqi voqelik tasviridan ko'ra, ichki dunyoni anglashga yo'naltirilgan poetik tizim sifatida talqin qilish imkonini beradi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, badiiy ifodaning soddaligi she'r mazmunini sayozlashtirmaydi, aksincha, uni chuqurlashtiradi. Qisqa va lo'nda ifodalar orqali berilgan fikrlar o'quvchini matn ustida to'xtalib o'ylashga, yashirin ma'nolarni mustaqil ravishda anglashga undaydi. Shu jihatdan, Faynberg she'riyati o'quvchi bilan bevosita muloqotga kirishadigan, uni faol mushohadaga chorlaydigan adabiy hodisa sifatida namoyon bo'ladi.

Shoir ijodida soddalashtirilgan badiiy ifoda shahar lirikasiga xos ruhiy holatlarni ochib berishda ayniqsa samarali hisoblanadi. Shahar makonidagi yolg'izlik, kundalik hayotning sokin manzaralari, ichki iztirob va mulohaza holatlari keng tasvirlar va batafsil tavsiflarsiz, ammo ta'sirchan shaklda beriladi. Bu holat Faynberg poeziyasida shahar hayoti tashqi fon sifatida emas, balki inson ruhiy holatini shakllantiruvchi omil sifatida talqin qilinishini ko'rsatadi. Shuningdek, tadqiqot natijalari Faynberg she'riyatida badiiy vositalarning cheklanganligi ularning funksional ahamiyatini oshirishini ko'rsatdi. Har bir so'z, obraz yoki to'xtalish muayyan semantik vazifani bajaradi va umumiy mazmunga xizmat qiladi. Natijada she'r matni ortiqcha unsurlardan xoli bo'lib, mazmuniy jihatdan zich va uyg'un tizimni tashkil etadi. Bu xususiyat Faynberg poetikasini boshqa zamondosh shoir lar ijodidan farqlovchi muhim belgilar qatoriga kiradi.

Muhokama davomida aniqlangan yana bir jihat shundaki, shoirning badiiy uslubi falsafiy mushohada bilan chambarchas bog'langan. Hayotning ma'nosi, vaqt, xotira, insonning o'z-o'zi bilan munosabati kabi mavzular ochiq didaktik xulosalarsiz, bevosita obraz va holatlar orqali ifodalanadi. Bu esa Faynberg ijodining nafaqat estetik, balki intellektual qiymatini ham oshiradi. Mazkur tadqiqot ayrim cheklovlarga ega. Tahlil asosan cheklangan miqdordagi she'rlarga tayangan bo'lib, bu umumlashtirish imkoniyatlarini ma'lum darajada toraytiradi. Kelgusida Faynberg ijodini kengroq korpus asosida, davrlar kesimida va boshqa shoir lar ijodi bilan qiyosiy tahlil qilish orqali badiiy ifoda tizimining evolyutsiyasini yanada chuqurroq ochib berish mumkin.

XULOSA

Xulosa sifatida aytish mumkinki, Aleksandr Faynberg she'riyati o'zbek adabiy makonida minimalizm va badiiy ifodaning muvaffaqiyatli uyg'unlashgan namunasi hisoblanadi. Ushbu tadqiqot kelgusida shoir ijodini qiyosiy, tarixiy va kengroq materiallar asosida o'rganish uchun nazariy va metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ushbu maqolada Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizm va badiiy ifoda vositalarining o'ziga xos xususiyatlari ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida shoir ijodida badiiy ifodaning soddaligi shakliy tejamkorlik bilangina cheklanmay, balki mazmunni chuqurlashtirish va ruhiy holatlarni aniq yetkazishga xizmat qiluvchi muhim estetik tamoyil ekani aniqlandi. Faynberg she'riyatida kam so'z orqali ko'p ma'no berish, ichki kechinmalarni ochiq bayon qilmasdan, o'quvchini mustaqil mushohadaga undash yetakchi o'rin tutadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, shoir tomonidan tanlangan badiiy ifoda usuli inson ruhiyati, shahar hayoti va falsafiy mulohazalarni tasvirlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Badiiy vositalarning cheklanganligi matnni soddalashtirmaydi, aksincha, har bir unsurga alohida semantik yuk yuklaydi va she'rning umumiy ta'sirchanligini oshiradi. Natijada Faynberg ijodi o'quvchi bilan chuqur ichki muloqotga kirishadigan, mulohazaga undovchi adabiy hodisa sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, maqolada olingan xulosalar Faynberg poetikasini zamonaviy adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan qayta baholash imkonini beradi. Uning she'riyati nafaqat estetik jihatdan, balki ma'naviy va intellektual

mazmuni bilan ham alohida ahamiyat kasb etadi. Shoirning badiiy qarashlari bugungi o'quvchi uchun ham dolzarb bo'lib, insonning ichki dunyosini anglash, hayotga mas'uliyat bilan qarash va ruhiy muvozanatni topish masalalarini o'rta qo'yadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Faynberg, A. (2005). Tanlangan asarlar. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot.
2. Faynberg, A. (2010). She'rlar va mushohadalar. Yangi asr avlodi.
3. Faynberg, A. (2015). Xotira va so'z. Ma'naviyat.
4. Ivanov, P. (2010). Rus she'riyatida inson va tafakkur. Adabiyot nashriyoti.
5. Jakobson, R. (1960). Linguistics and poetics. In T. A. Sebeok (Ed.), *Style in language* (pp. xx–xx). MIT Press.
6. Leech, G., & Short, M. (2007). *Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose* (2nd ed.). Pearson Longman.